

Monitoringsrapportage

Subsidieregeling

Maatschappelijke organisaties & Milieu

2009

Inclusief trendanalyse periode 2004 t/m 2009

Colofon Dit rapport is opgesteld door
Agentschap NL Milieu & Leefomgeving

Datum 30 maart 2010

Status Definitief

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Monitoring SMOM-tender 2009	4
2.1	De herziene SMOM-regeling	4
2.2	Projecten algemeen	5
2.3	De module “Internationale milieusamenwerking”	9
2.4	Intra- en interdepartementale afstemming.....	10
3	Trendanalyse SMOM: periode 2004 t/m 2009.....	11
3.1	Indicator: Aanvragen en budgetten	11
3.2	Indicator: Onderwerpen	12
3.3	Indicator: Doelgroepen	13
3.4	Indicator: Samenwerking	14
3.5	Indicator: Methoden en activiteiten	14
3.6	Indicator: Beoogde resultaten.....	15
3.7	Indicator: Project succesvol.....	16

1 Inleiding

De subsidieregeling maatschappelijke organisaties en milieu (SMOM) ondersteunt projecten van maatschappelijke organisaties op het gebied van milieu en duurzame ontwikkeling. Met de financiële steun zijn deze organisaties in staat verantwoordelijkheid en initiatief te nemen. De regeling draagt daarnaast bij aan het vergroten van het luisterend vermogen van de overheid, doordat de overheid via de regeling zicht krijgt op ontwikkelingen en initiatieven in de samenleving.

Deze rapportage bevat naast een korte terugblik op de aanvragen die in het jaar 2009 zijn binnengekomen een trendanalyse van de SMOM-regeling over de periode 2004 t/m 2009.

De monitoringsrapportage en trendanalyse van de SMOM-regeling levert zowel een bijdrage aan het vergroten van het luisterend vermogen van de overheid, als een verantwoording die behalve geldbedragen en bestemmingen ook meer inhoudelijke informatie geeft. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling die door het Ministerie van Financiën in gang is gezet met de nota “Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording” (1999). Daarnaast wordt waar mogelijk ingegaan op de wijze waarop de SMOM-regeling bijdraagt aan de beleidsprioriteiten van de minister en de wijze waarop de doorgevoerde wijzigingen van de SMOM regeling 2009 hebben geleid tot het gewenste effect.

Input voor deze monitoringsrapportage en de trendanalyse vormen de gegevens die zijn verwerkt in de SMOM-database die vanaf 2004 wordt bijgehouden door het Agentschap NL. De volgende indicatoren zijn in samenwerking tussen het Agentschap NL en het ministerie van VROM in 2006 bepaald (SMOM-monitor; indicatorenset, december 2006):

- Aantallen aanvragen en gevraagde budgetten
- Onderwerpen
- Doelgroepen
- Samenwerking
- Methodieken
- Beoogde resultaten
- Succes project

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de projectaanvragen van de SMOM-regeling in 2009 waarbij de koppeling wordt gelegd met de beleidsprioriteiten van de Minister en de resultaten van de herziene SMOM-regeling 2009. Hoofdstuk 3 gaat in op gesignaleerde trends voor de SMOM-aanvragen over de periode 2004 t/m 2009. Waar mogelijk worden deze trends verklaard.

2 Monitoring SMOM-tender 2009

2.1 De herziene SMOM-regeling

De Minister heeft in december 2008 besloten programmasubsidies slechts voor 1 jaar toe te kennen in afwachting van een mogelijke wijziging van de SMOM. In 2009 is de regeling daadwerkelijk herzien en is gekeken naar:

- de sturing,
- de beoordelingscriteria,
- aansluiting op beleidsprioriteiten,
- de duur en vrijblijvendheid van programma's,
- en het subsidiëren van juridische acties.

De regeling is in 2009 gemoderniseerd, hetgeen inhoudt dat met name vernieuwende en oplossingsgerichte projecten en projecten die zich richten op burgers en lokale organisaties een hogere waardering kregen. Tevens was het alleen nog mogelijk projecten (eenmalig karakter) in te dienen en was de mogelijkheid voor programma's (voortschrijdend karakter) komen te vervallen. Tevens zijn juridische acties niet langer subsidiabel. Daarnaast kent de regeling weer een module voor Internationale Milieusamenwerking, maar is de module "Milieubeleid van deur tot dampkring" komen te vervallen. De Kamer is over deze modernisering geïnformeerd.

Het is de overtuiging van de Minister dat de SMOM na deze modernisering weer toekomstvast is. Ze staat garant voor blijvende ondersteuning van een volwassen milieubeweging in een tijdperk waarin individuen, groeperingen en bedrijven zelf een bijdrage willen leveren aan een beter milieu.

Nieuwe SMOM-criteria

Voor de nieuwe SMOM-regeling geldt een aantal 'harde' criteria: het moet gaan om een project, de aanvrager moet een maatschappelijke organisatie zijn volgens de gestelde definitie en het project mag geen economische activiteit zijn (dit om ongeoorloofde staatssteun uit te sluiten), het project moet zich richten op milieu en duurzame ontwikkeling (nationaal of internationaal). Daarnaast bestaan er beoordelingscriteria waarvoor geldt dat hoe beter een project 'scoort' op deze criteria, hoe hoger dit project ten opzichte van andere projecten wordt gerangschikt op een lijst (de zgn. ranking).

Deze aangepaste criteria zijn:

1. Mate van innovatie
2. Oplossingsgerichtheid
3. Betrokkenheid van burgers, lokale organisaties en andere maatschappelijke actoren
4. Doelmatigheid (bijdrage aan nationaal en internationaal milieubeleid en duurzame ontwikkeling)
5. Mate van voorbeeldwerking
6. Efficiency
7. Slaagkans

De eerste 3 criteria telden zwaarder mee in de beoordeling dan de overige criteria.

2.2 Projecten algemeen

In 2009 zijn 160 projectaanvragen voor de algemene tender ingediend voor een totaal subsidiebedrag van ca. 24,5 miljoen euro waarvan 50 aanvragen zijn gehonoreerd tot een bedrag van 5,55 miljoen euro dat aan subsidie beschikbaar was.

De herziene SMOM-regeling en nieuwe organisaties

Eén van de doelstellingen van de SMOM-herziening is het aantrekken van nieuwe aanvragers. Op dit punt kan het volgende geconstateerd worden. In 2008 waren er 40 nieuwe aanvragers, in 2009 rond de 60. Echter, het aantal aanvragers dat hun aanvraag gehonoreerd ziet, blijft gelijk (20%).

De nieuwe aanvragers zijn: Stichting TAO, Stichting Educatie en Zorg voor een betere toekomst, Stichting Strawberry Earth, DigiCare Foundation, NIVON, SOLID Amsterdam, Stichting Expertise centrum onderwijs, Stichting Global Green Events, Stichting Milieufederatie Drenthe, Stichting Huize Aarde, Stichting Onderwijs- en milieuprojecten, Stichting Leiderschap en Duurzaamheid, Stichting Topaze, Stichting Natuur- en Milieucentrum Haarlemmermeer, Stichting Koers op Duurzaam, Stichting Het Darwin Huis, Centrum voor Dier- en Natuurbescherming, Stichting Milieukeurmerk Post, Stichting Interface for Cycling Expertise, Stichting Whole9, Stichting De Witte Roos, Stichting Natuuractiviteitencentrum De Koppel, Tumult Debatcentrum, Nederlands Centrum voor Inheemse Volken, Stichting Biologica, Stichting Vlakglasrecycling Nederland, Stichting Dalihaja, Stichting Lippe-Biesterfeld Natuurcollege, Stichting Ataline Media, Stichting Sociaal Ondernemen Steunfonds, Stichting Cosmicus, ANBO, COS Zuid-Holland, Stichting sociaal ondernemen steunfonds, Cycling out of Poverty, Federatie voor Internationale Natuurbescherming, Stichting Transformation, Indexation & Research, Coöperatieve Vereniging De Zonvogel BA, Stichting Leefbaar Buitengebied, Baltic Environmental Forum Latvia, Nederlandse Vereniging voor Inkoopmanagement, Health and Environment Alliance, Stichting International Festival for Science, Art and Sustainability, Coöperatie Club Zeekracht U.A, Stichting Auto & Recycling, Stichting Tear, Transnational Institute, Fundación Amigos del Chocó, Environmental Law Service, Stichting FERN, Kennis Ontwikkeling Duurzame Innovaties, Stichting En Route, Stichting de Groene Garage, Stichting Afvalfestival, ARK Natuurontwikkeling, TripleP.

Een aantal voorbeelden van gehonoreerde projecten van nieuwe aanvragers in 2009 zijn:

- Stichting Cycling out of poverty met het project duurzame fietsontwerpen voor Afrika.
- Stichting Strawberry Earth met het project Dutch Environmental Film Festival.
- Solid Amsterdam met het project Buurtmoestuin Indische Buurt.

In onderstaande tabel staan voor het jaar 2008 en 2009 de percentages van de ingediende aanvragen en gehonoreerde aanvragen die afkomstig zijn van andere organisaties dan de grote natuur-, en milieuorganisaties (NMO's)¹. Hieruit blijkt dat in 2009 het percentage gehonoreerde projecten van de NMO's nauwelijks is veranderd t.o.v. 2008.

Percentages aanvragen in 2008 en 2009 afkomstig van andere organisaties dan de grote NMO's.

	Ingediende aanvragen	Gehonoreerde aanvragen
Projecten 2008 (inclusief modules)	89%	84%
Projecten 2009 (inclusief module IMS)	88%	80%

¹ IUCN, IVN, Greenpeace, Milieudéfensie, Natuurmonumenten, Stichting De Noordzee, Stichting Natuur en Milieu, Vogelbescherming, De Landschappen, Wereld Natuur Fonds, Waddenvereniging, VOFF (G11) en de Provinciale Milieufederaties.

De herziene SMOM-regeling en de kwaliteit van de projecten

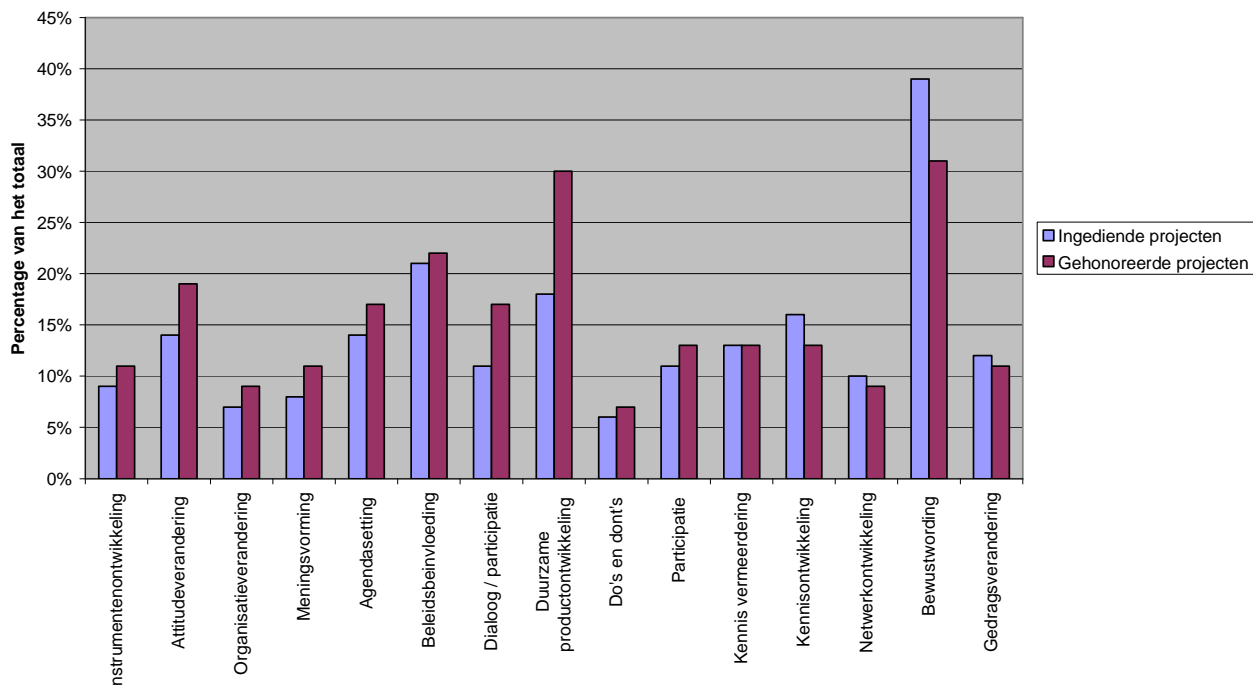
Een aantal projecten lijkt hoog te scoren op inhoudelijke criteria, maar is onder de streep geëindigd door een onvoldoende uitgewerkt projectplan. Als bijvoorbeeld de beoogde resultaten van het project onvoldoende uitgewerkt zijn, leidt dit tot een lage beoordeling op doelmatigheid en efficiency. Of als onvoldoende duidelijk wordt hoe actoren betrokken worden, leidt dit tot een lagere beoordeling op “betrokkenheid”. Een voorbeeld is een project gericht op duurzame catering, dat er veelbelovend uitzag, maar waarvan het projectplan echter dermate summier was dat een aantal criteria als matig werden beoordeeld, met een lage score als gevolg. Hierdoor belandde het project net onder de streep.

Een aantal ingediende projecten scoort goed op de drie belangrijkste criteria (innovatie, oplossingsgerichtheid en betrokkenheid). Dit betekent overigens niet in alle gevallen dat ze ook gehonoreerd worden. De overige vier criteria hebben daarbij logischerwijze ook een belangrijke rol gespeeld. Een project kan vernieuwend zijn, maar niet doelmatig noch efficiënt zijn en een lage slaagkans hebben. Projecten die hoog scoorden op de drie belangrijkste criteria, zijn:

- Het gebruik van regionaal geproduceerde hennep als C2C materiaal in de bouw. Een project van de Milieufederatie Drenthe.
- Een (IUCN-) project dat het gebruik van duurzaam voedsel voor dieren als bezoekers (die worden daarbij dan ook betrokken) in 3 diertuinen gaat realiseren.
- De Nederlandse Stichting voor Geluidshinder wil om twee redenen (energie en geluid) de introductie van elektrische scooters bevorderen voor het woonwerk-verkeer in samenwerking met enkele werkgevers.

Aan de hand van de beoogde resultaten van de projecten kan iets over de intentie gezegd worden. Onderstaande staafdiagram presenteert een overzicht van het percentage aanvragen en het percentage gehonoreerde projecten met een bepaald beoogd resultaat. Een project kan ook meerdere resultaten nastreven. Uit de tabel blijkt dat aanvragen die zich op duurzame productontwikkeling richten relatief vaker gehonoreerd zijn dan projecten die zich op kennisontwikkeling richten. Dit strookt met de gewenste verandering van de SMOM-regeling naar een regeling voor projecten met een meer oplossingsgericht karakter.

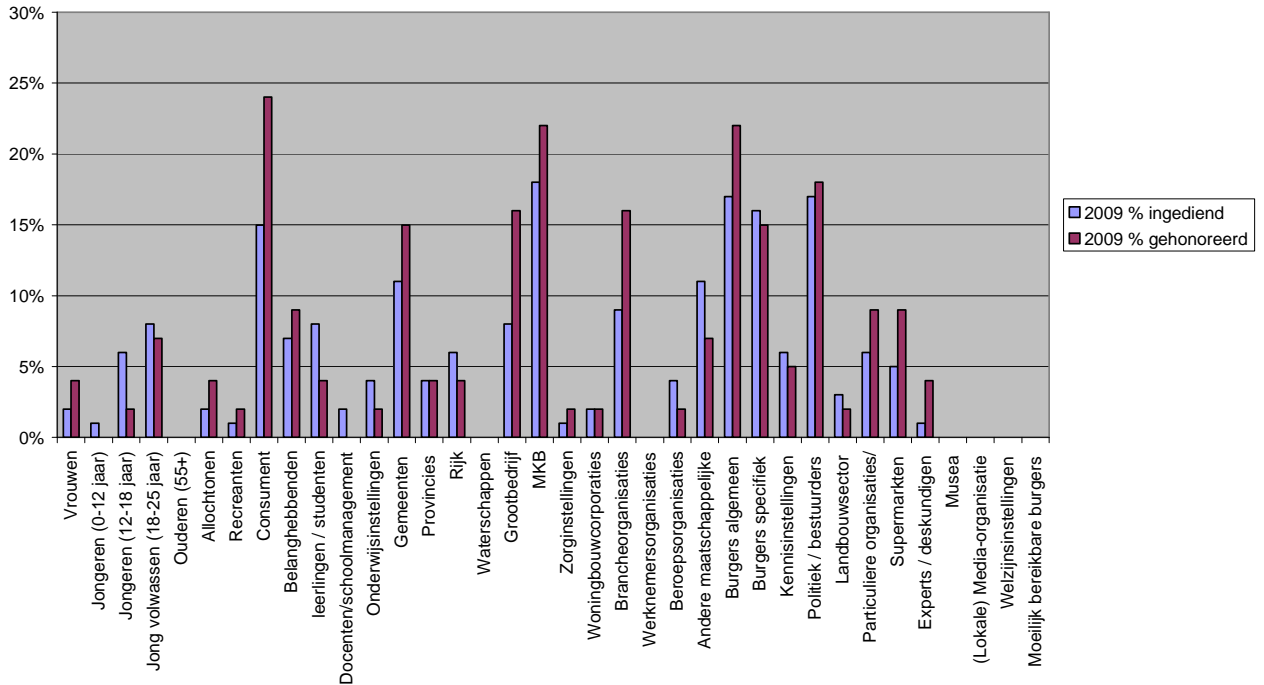
Beoogde resultaten 2009

Doelgroepen

Onderstaande staafdiagram geeft een totaaloverzicht van het percentage aanvragen met bepaalde doelgroep en de gehonoreerde projecten met een bepaalde doelgroep. Een project kan zich op meerdere doelgroepen richten. Geconstateerd wordt dat een groot deel van de gehonoreerde projecten gericht zijn op de doelgroepen consumenten, bedrijven en brancheverenigingen. Dit strookt met de conclusie dat veel gehonoreerde projecten in 2009 duurzame productontwikkeling als resultaat beogen.

Doelgroepen 2009

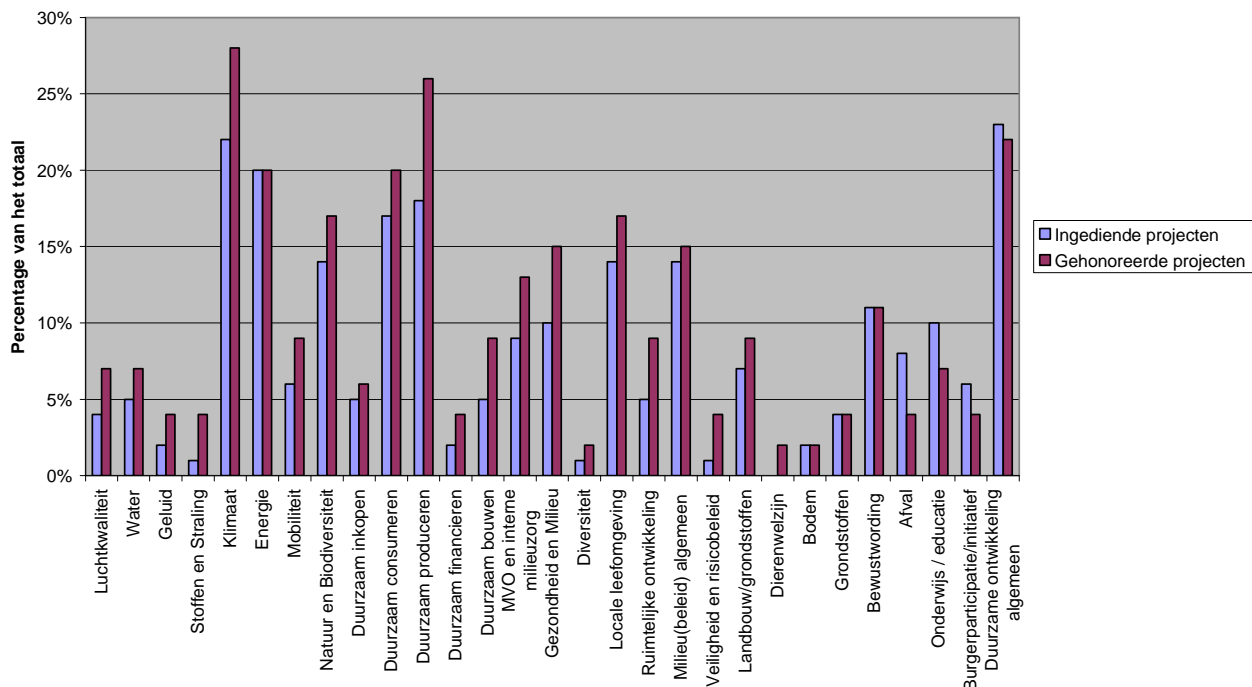

Aansluiting bij beleidsprioriteiten in 2009

In onderstaande staafdiagram is voor de indicator “Onderwerp” een vergelijking gemaakt tussen het percentage van de ingediende aanvragen en het percentage van de gehonoreerde aanvragen in 2009. Uit de tabel is op te maken dat veel van de gehonoreerde projecten betrekking hadden op de onderwerpen Luchtkwaliteit, Klimaat, Duurzaam produceren, MVO, Gezondheid en milieu en/of Lokale leefomgeving. Deze onderwerpen sluiten ook goed aan bij de beleidsprioriteiten van de Minister: “Schoon en Zuinig”, “Markten voor Duurzame producten” en “Burgers in een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving”.

Onderwerp projecten 2009

2.3 De module “Internationale milieusamenwerking”

Dit jaar bevat de SMOM voor het tweede jaar een aparte module Internationale Milieusamenwerking (IMS). Bij de IMS-module is sprake van een zogenaamd geormerkt budget waarover de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Ontwikkelingssamenwerking verantwoording afleggen. Dit jaar was er 4,5 ton euro subsidie beschikbaar voor deze module.

De module IMS is bedoeld om internationale samenwerking op het gebied van het milieu te bevorderen. Daarbij ligt in 2009 de aandacht specifiek op het zoeken naar mogelijke oplossingen voor het verminderen van de emissie van broeikasgassen, energiebesparing en de inzet van duurzame energiebronnen, het verminderen van de milieudruk over de gehele productieketens en het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Daarnaast konden in 2009 in het kader van deze module ook aanvragen worden ingediend voor het stimuleren van activiteiten ter bevordering van de naleving van Europese milieurielijn en milieuverdragen van de Verenigde Naties.

Gezamenlijk vertegenwoordigden de 39 aanvragen bijna een subsidiebedrag van 2,7 miljoen euro waarvan er slechts 6 projecten gehonoreerd konden worden.

Voorbeeldprojecten Module Internationale Milieusamenwerking 2009

Enkele interessante projecten uit de module Internationale Milieu Samenwerking zijn:

- Een project dat in EU-verband een interessante bijdrage levert aan het verder bekend stellen en benutten van het Toetsingskader Duurzame Biomassa dat door Nederland is opgesteld (Stichting FERN).

- Een kritische analyse, in nauwe samenwerking met maatschappelijke organisaties, van investeringen van Nederlandse bedrijven en samenwerkingsverbanden van de Nederlandse en Braziliaanse overheden in het Amazone gebied (Both Ends).
- Een project dat wat wil doen aan het feit dat in grote delen van Afrika de landbouwgronden structureel arm aan fosfaat zijn, door als pilot een cradle-to-cradle fosfaatmeststof toe te passen die een oplossing voor het nijpende tekort kan zijn. Fosfaat is een belangrijk item in de Cradle-to-Cradle discussie (Louis Bolk instituut).

2.4 Intra- en interdepartementale afstemming

Alle relevante vakdirecties is advies gevraagd over de ingediende projectaanvragen. Over enkele projecten is bovendien contact geweest met het ministerie van LNV om de ingediende aanvragen te vergelijken met de aanvragen voor de (deels overlappende) Regeling Draagvlak Natuur. Tevens is gekeken of projecten overlap hadden met het Matra-programma van het Ministerie van Buitenlandse Zaken indien daar twijfel over bestond. Organisaties moesten zelf aangeven of hun project ook onder deze andere subsidieregelingen zouden kunnen vallen.

3 Trendanalyse SMOM: periode 2004 t/m 2009

Over de periode 2004 t/m 2009 worden per indicator trends geanalyseerd voor het soort subsidieaanvragen. De trends worden geschetst voor de totaal binnengekomen aanvragen.

3.1 Indicator: Aanvragen en budgetten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal aanvragen en budgetten voor de jaren 2004 t/m 2009.

Jaargang	Aantal Aanvragen	Aantal gehonoreerd	Gevraagd Bedrag	Toegekend bedrag
Projecten				
2004	220	77 (35%)	€ 24.698.672,00	€ 3.463.023,04 (14%)
2005	151	51 (34%)	€ 14.266.332,00	€ 2.918.847,21 (20%)
2006	114	38 (33%)	€ 9.988.259,75	€ 2.426.580,00 (24%)
2007	100	33 (33%)	€ 15.467.925,99	€ 2.703.905,08 (17%)
2008	102	30 (29%)	€ 14.397.897,49	€ 3.095.000,00 (21%)
2009	169	50 (30%)	€ 24.492.360,00	€ 5.550.000,00 (23%)
Themamodule				
DBO 2005	24	12 (50%)	€ 1.876.620,00	€ 939.708,01 (50%)
DBO 2006	11	10 (91%)	€ 1.904.671,00	€ 954.511,00 (50%)
MvDtD 2007	33	11 (33%)	€ 5.265.663,93	€ 1.229.724,61 (23%)
MvDtD 2008	13	6 (46%)	€ 1.486.002,67	€ 636.164,26 (43%)
IMS 2008	36	14 (39%)	€ 2.523.552,23	€ 950.000,00 (38%)
IMS 2009	39	6 (15%)	€ 2.729.849,75	€ 438.944,49 (16%)
Programma's				
2004	12	7 (58%)	€ 10.102.324,00	€ 2.542.185,00 (25%)
2005	24	20 (83%)	€ 14.016.995,00	€ 9.365.044,00 (67%)
2006	9	6 (67%)	€ 3.984.209,00	€ 2.039.727,00 (51%)
2007	8	6 (75%)	€ 10.419.470,33	€ 6.465.545,39 (62%)
2008	14	8 (57%)	€ 8.035.655,57	€ 1.726.000,00 (1 jaar)

Sinds 2004 is het aantal project-, en programma-aanvragen gedaald, in de jaren 2008 en 2009 is het aantal echter weer gestegen.

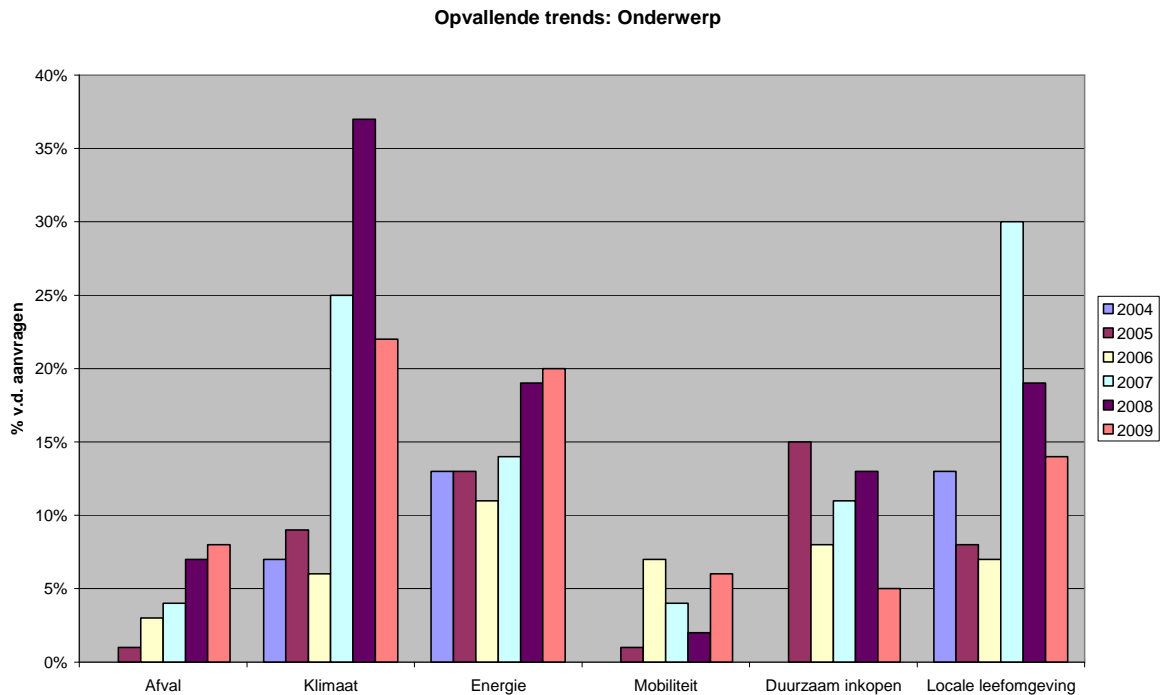
Voor de programma's is dat voor 2008 te verklaren door het feit dat een aantal organisaties die een programma had afgerond in 2008 een nieuw programmavoorstel heeft ingediend. Voor het aantal programma-aanvragen blijft het door de 3-jaarlijkse dynamiek moeilijker om een trend te signaleren en hieruit conclusies te trekken dan voor de projecten en modules.

Dat het aantal projecten in het jaar 2009 is gestegen, komt door het feit dat programma's in 2009 niet meer mogelijk waren. Hierdoor hebben organisaties zoals bijvoorbeeld Milieudefensie in plaats van één programma, meerdere projectvoorstellen ingediend.

Het aantal projectvoorstellen dat voor de module Internationale Milieusamenwerking is ingediend, is in 2009 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2008. Wel is het aantal gehonoreerde IMS-projecten in 2009 een stuk minder geworden, aangezien het subsidiebudget is gehalveerd.

3.2 Indicator: Onderwerpen

De onderwerpen waarop de aanvragen die binnen zijn gekomen zich richten, variëren van dierenwelzijn tot afval. Er is sprake van een evenwichtige spreiding van onderwerpen. Onderstaande staafdiagram gaat in op opvallende trends ten aanzien van de onderwerpkeuzes van de aanvragen die in de periode 2004 t/m 2009 zijn binnengekomen. Het gaat hierbij om alle binnengekomen aanvragen waarvoor geldt dat projecten zich op meer dan één onderwerp kunnen richten.

Er blijkt een toenemende aandacht voor het onderwerp “Afval” te zijn. Ondanks een stijging van het percentage aanvragen met het onderwerp “Afval” is het percentage gehonoreerde aanvragen met dit onderwerp vanaf 2008 juist afgenomen.

Opvallend is dat voor het percentage aanvragen met onderwerp “Klimaat” in 2007 en 2008 een significante toename was te zien, maar dat dit percentage in 2009 weer is gedaald. Dit is te verklaren door de wereldwijde aandacht voor dit onderwerp in 2008 onder meer door toedoen van de film “An Inconvenient Truth” met Al Gore, dat nu weer lijkt te zijn afgezwakt. Tevens kan de piek in 2008 verklaard worden door het feit dat in 2009 de COP15 werd georganiseerd waar een aantal projecten in dat jaar op zijn ingehaakt. Ook het percentage gehonoreerde projecten met het onderwerp “Klimaat” is in 2009 (28%) lager dan in 2008 (47%).

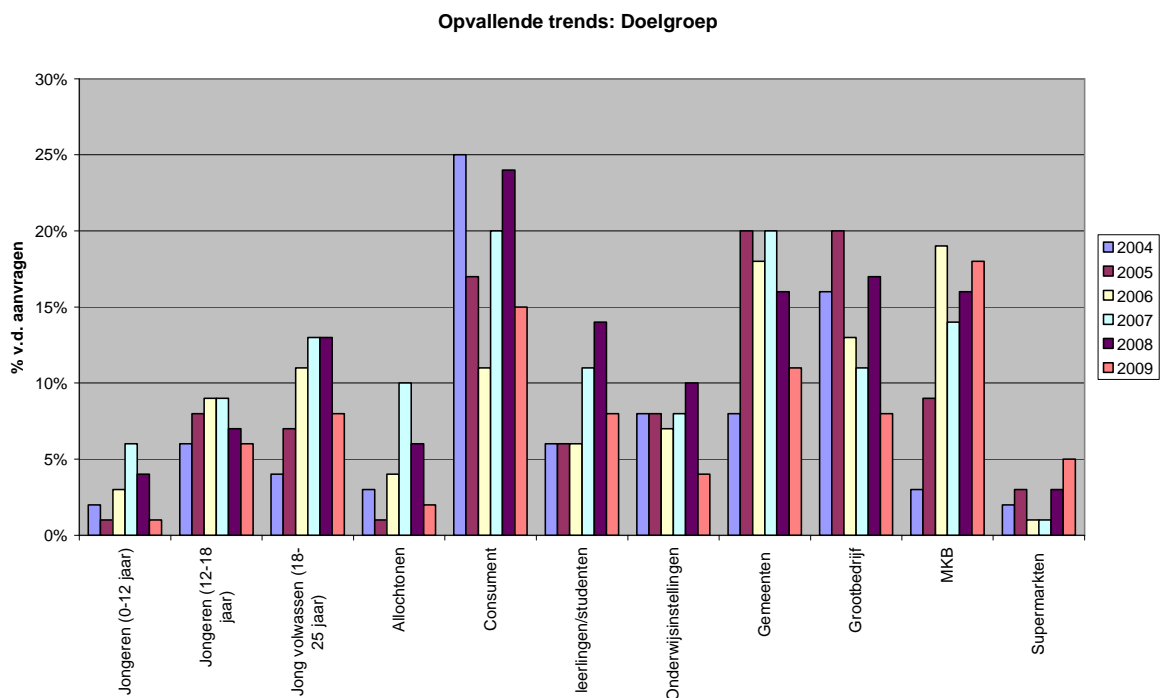
Tevens opvallend is de stijgende toename in aanvragen met het onderwerp “Energie” en “Mobiliteit”. Dit is te verklaren door de toenemende aandacht voor energiebesparing (“Meer met minder”) en luchtkwaliteit.

Het aantal aanvragen met als onderwerp “Duurzaam inkopen” lijkt over z’n piek heen te zijn. Dit kan verklaard worden door het feit dat de criteria voor Duurzaam inkopen in 2009 zijn vastgesteld en de Rijksoverheid in 2010 zijn doelstellingen hiervoor moest halen. Dit is ook terug te zien in het percentage projecten met dit onderwerp dat gehonoreerd is in 2009 (6%) in vergelijking met 2008 (16%).

Dat het percentage aanvragen met onderwerp “Lokale leefomgeving” minder is geworden kan komen door het vervallen van de module “Milieubeleid van Deur tot Dampkring”. In 2008 was het alleen in het kader van deze module mogelijk om projecten in te dienen die gericht waren op de lokale leefomgeving. In 2009 was dit ook mogelijk bij de algemene projecten, maar desalniettemin is het aantal ingediende projectvoorstellen met dit onderwerp gedaald. Tegelijkertijd kun je zien dat in 2009, in verhouding tot het percentage aanvragen, meer projecten zijn gehonoreerd met het onderwerp lokale leefomgeving.

3.3 Indicator: Doelgroepen

De doelgroepen waarop de aanvragen zich richten vertonen een grote verscheidenheid. Vaak zijn het ook meerdere doelgroepen waar een aanvraag zich op richt. In onderstaande staafdiagram wordt ingegaan op opvallende trends.

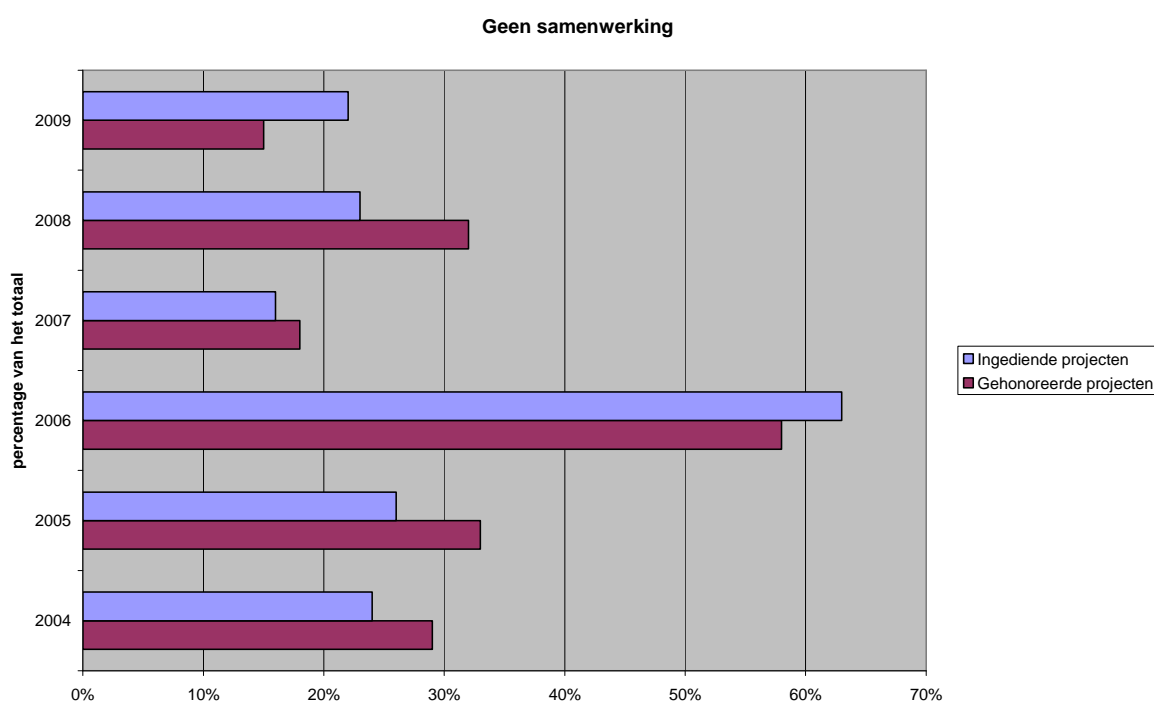

Een verklaring voor de afname van het percentage aanvragen met als doelgroep “Allochtonen” wordt gevonden in het feit dat de module “Milieubeleid van Deur tot Dampkring” in 2009 is komen te vervallen en veel indieners de in de module gebruikte omschrijvingen “moeilijk bereikbaar”, “ongeïnteresseerd” en “laag opgeleid” hebben geassocieerd met de doelgroepen VMBO-jongeren, allochtonen, mensen met weinig geld en probleemwijken.

Een andere opvallende trend is dat het percentage aanvragen dat zich richt op de overheid afneemt en de projecten zich meer lijken te gaan richten op de consument en het bedrijfsleven. Dit kan verklaard worden doordat de aandacht van maatschappelijke organisaties verschuift van agendasetting naar concrete uitvoering van reeds bestaand (milieu)beleid. Hiervoor zijn het bedrijfsleven en de consument belangrijkere doelgroepen.

3.4 Indicator: Samenwerking

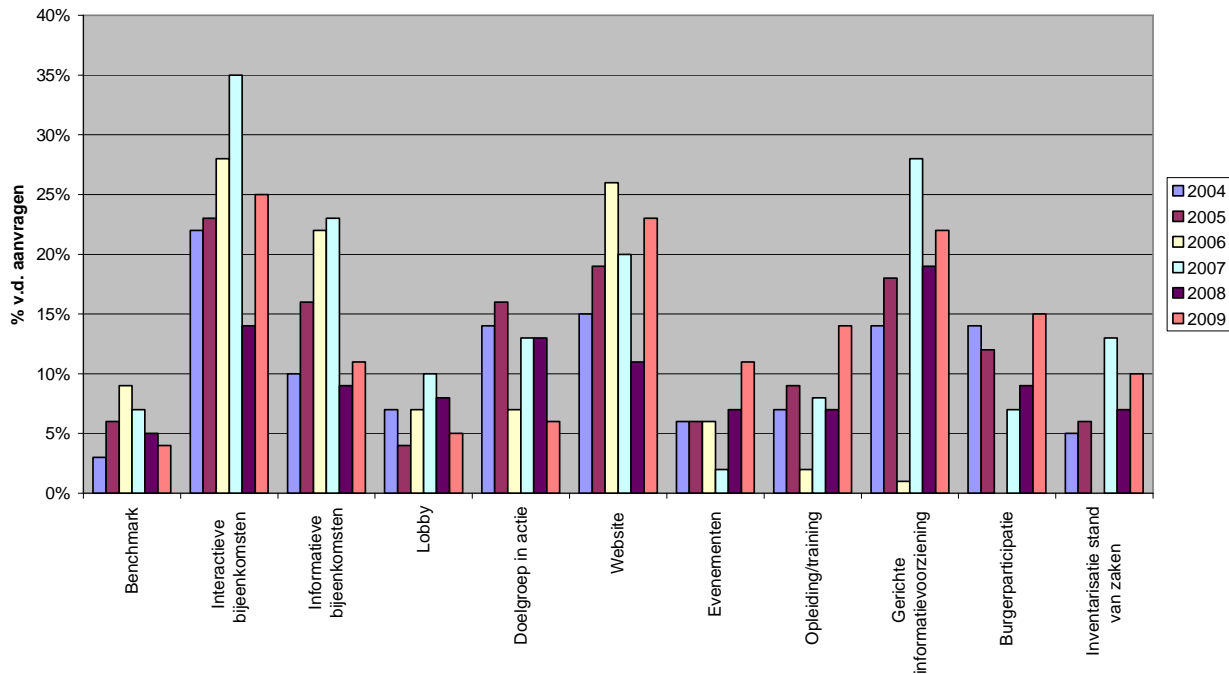
Slechts in ongeveer 20% van de projectaanvragen wordt door de aanvrager niet samengewerkt met een andere partij. In de andere gevallen wordt al dan niet geformaliseerd samengewerkt met andere organisaties. Wat wel opvalt is dat de samenwerkingsvormen meer divers worden. Verschillende soorten maatschappelijke organisaties (milieu en niet-milieu) weten elkaar blijkbaar steeds beter te vinden. Uit onderstaande staafdiagram is af te leiden dat in 2009 het percentage gehonoreerde projecten in vergelijking met 2008 is afgenomen voor projecten waarbij niet samengewerkt wordt. Dit is te verklaren door het feit dat het criterium betrokkenheid in 2009 zwaarder is meegewogen.

3.5 Indicator: Methoden en activiteiten

De maatschappelijke organisaties zetten een breed scala aan methoden en activiteiten in om hun doelen te verwezenlijken. Interactieve bijeenkomsten zijn de meest voorkomende. Ook het gebruik van een website wordt steeds vaker toegepast in projecten. Dit in tegenstelling tot het voeren van lobby's en het gebruik van benchmarks, waarvan de aantallen teruglopen. Ook wordt de burger steeds vaker betrokken bij de projecten. Het zijn methodieken en activiteiten die goed aansluiten bij de herziene SMOM-regeling, die meer gericht is op het stimuleren van maatschappelijke initiatieven waarbij burgers, lokale organisaties en andere maatschappelijke actoren zijn betrokken. Deze trends zijn zichtbaar in onderstaande staafdiagram.

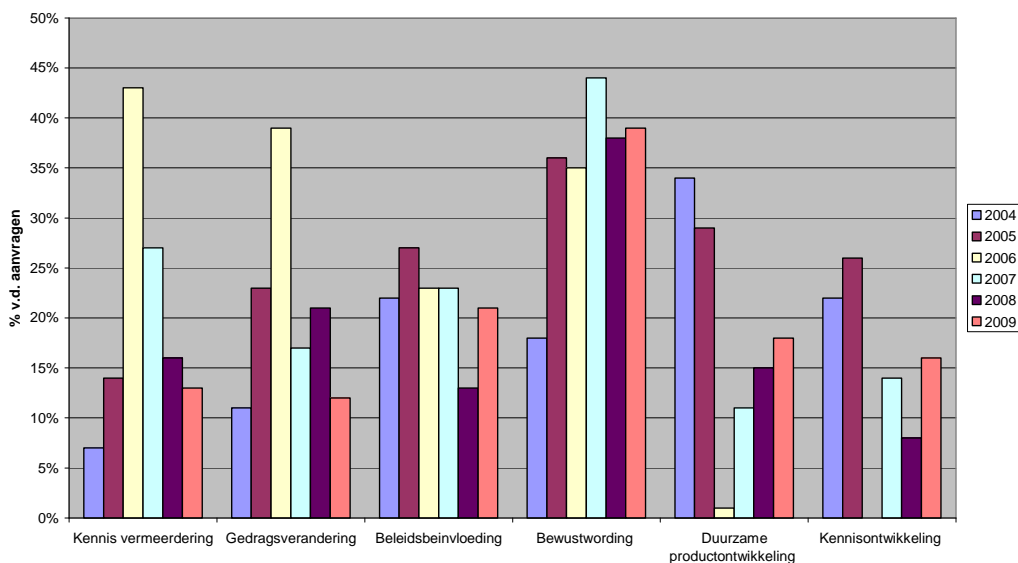
Opvallende trends: Methoden & Activiteiten

3.6 Indicator: Beoogde resultaten

De indicator “het beoogde resultaat” betreft het resultaat dat men met het project probeert te bereiken. Onderstaande staafdiagram geeft per jaar het percentage van de totale aanvragen met het resultaat dat het beoogt.

Opvallende trends: Beoogde resultaten

Uit de tabel is op te maken dat er door de jaren heen een toenemend percentage van de aanvragen zich richt op duurzame productontwikkeling als resultaat en dat beleidsbeïnvloeding altijd hoog op de agenda blijft staan. Tevens neemt het percentage aanvragen dat als resultaat gedragsverandering en kennisvermeerdering nastreeft af. Deze ontwikkelingen kunnen verklaard worden door het feit dat milieu en duurzaamheid inmiddels bekende begrippen zijn en er een nieuwe fase is aangebroken in de maatschappelijke perceptie van de milieuproblematiek. Deze ontwikkeling sluit goed aan bij de beleidsprioriteit “Markten voor duurzame producten”.

3.7 Indicator: Project succesvol

Om te bepalen of een project succesvol is wordt gekeken naar de mate waarin de doelstellingen van het project zijn gehaald. Dit kan pas beoordeeld worden als het project is afgerond. Voor de meeste jaren is dit nog niet mogelijk aangezien er nog veel projecten niet zijn afgerond. Over projecten die in het jaar 2004 zijn gestart en die inmiddels zijn afgerond, kan geconcludeerd worden dat de meeste projecten hun doelstellingen hebben gehaald.